

User Behavior Study for Master Plan Development with Sustainable Development Goals for an Inclusive and Equitable Society A Case Study of Srinakharinwirot University, Prasarnmit Campus

Suebsai Sangwachirapiban

Prin Meesupya*

Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

Sudniran Phetcharat

Faculty of Engineering, Srinakharinwirot University

Kittikoon Rungruang

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

*Corresponding author e-mail : prinm@g.swu.ac.th

Abstract

The Master Plan Design of Srinakharinwirot University was developed based on the university's 20-year strategic plan, incorporating key concepts from Sustainable Development Goals (SDGs), Bio-Circular-Green Economic Model (BCG), and Universal Design. The research methodology involved collecting data from three distinct stakeholder groups within the university community (1) students, faculty, staff, and individuals with disabilities, (2) administrative personnel including faculty, staff, and directors, and (3) students and other relevant stakeholders. Data collection was conducted through focus group discussions, interviews, and questionnaires. The gathered information was subsequently analyzed and presented to the research team to inform the master plan design of Srinakharinwirot University's Prasarnmit campus.

This research paper details the methodological approach, findings, and recommendations for improving the university's physical environment based on data collected from the three sample groups. The analysis framework utilized four key dimensions for proposed spatial improvements: 1. Social 2. Economic 3. Environmental 4. Cultural. These dimensions were considered within human diversity and inclusion, aiming to create an environment where all individuals can participate in educational and social life without barriers. The research emphasizes that social and psychological support systems are crucial elements

beyond physical infrastructure modifications that cannot be overlooked. Space improvements should promote learning opportunities and foster an understanding of the importance of equitable coexistence within the university community. The study's findings suggest that the University master plan should reflect a comprehensive approach to accessibility and inclusivity, integrating sustainable development principles with universal design concepts. This integration ensures that the campus environment serves diverse user needs while maintaining environmental responsibility and cultural sensitivity. The research contributes to the broader discourse on inclusive higher education spaces and provides a framework for other institutions seeking to implement similar improvements in their physical infrastructure.

Keywords : Masterplan, Sustainable Development, Diversity, Equality, Conceptual Design, Landscape

การศึกษาผู้ใช้งานพื้นที่โครงการ การพัฒนาแผนแม่บททางกายภาพและภูมิทัศน์ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อสังคมแห่งโอกาสและความเสมอภาค กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สืบสาย แสงวชิระภิบาล

ปริญ มัธยมทรัพย์*

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุดนิรันดร์ เพชรรัตน์

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กิตติคุณ รุ่งเรือง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*อีเมลผู้ประสาน : prinm@swu.ac.th

บทคัดย่อ

การออกแบบวางแผนแม่บททางกายภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับแนวคิดมาจากการศึกษา แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รับวิสัยทัศน์เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) วิธีการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ (BCG) และด้านการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลและความเสมอภาค (Universal Design) ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล แก่กลุ่มคนผู้ใช้งานพื้นที่ทางกายภาพหรือพื้นที่ส่วนกลางในมศว ประสานมิตร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม 1. กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ฯ ผู้พิการ/ทุพพลภาพ 2. กลุ่มบุคลากรอาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณบดี ผู้อำนวยการ 3. กลุ่มนิสิต และบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเก็บข้อมูลเป็นการเก็บข้อมูลได้ใช้ การจัดสัมภาษณ์แบบกลุ่ม การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม เพื่อนำเอาผลของข้อมูลมาเสนอต่อที่มิวิจัยเพื่อดำเนินการออกแบบพื้นที่ผังแม่บททางกายภาพของ มศว ประสานมิตร

บทความวิจัยนี้จึงเป็นบทความวิจัยที่แสดงถึงวิธีการดำเนินการวิจัยและการค้นพบข้อคิดเห็นไปจนถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของมหาวิทยาลัย ผ่านกลุ่ม 3 ตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล โดยมีผลสรุปการปรับปรุงพื้นที่โดยใช้มิติ 4 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์พื้นที่เสนอแนะ ได้แก่ 1. สังคม 2. เศรษฐกิจ 3. สิ่งแวดล้อม 4. วัฒนธรรม โดยมีมิติต่าง ๆ นี้จะมีการคำนึงถึงความเคารพความหลากหลายของมนุษย์ สามารถเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตการศึกษาและสังคมได้โดยปราศจากอุปสรรค นอกจากโครงสร้างทางกายภาพแล้ว การสนับสนุนทางสังคมและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่อาจละเลย การปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพมหาวิทยาลัยต้องทำให้เกิดการเรียนรู้และให้ความหมายความสำคัญในการอยู่ร่วมกันแบบเท่าเทียม

คำสำคัญ : ผังแม่บททางกายภาพ, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, ความหลากหลาย, ความเท่าเทียม, แนวคิดในการออกแบบ, ภูมิทัศน์

1. บทนำ (Introduction)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือ มศว มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานและน่าภาคภูมิใจ โดยตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2492 เป็นโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง บนถนน ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2496 มีการยกฐานะเป็น วิทยาลัยวิชาการศึกษา หรือในชื่อภาษาอังกฤษว่า College of Education เป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย (Srinakharinwirot University Archives, 2019) จุดเปลี่ยนสำคัญที่เกิดขึ้น พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษาจึงได้รับการยกขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย และได้รับพระราชทานนาม "ศรีนครินทรวิโรฒ" จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ร.9 ว่า "ศรีนครินทรวิโรฒ" หมายถึง "มหาวิทยาลัยที่เจริญเป็นศรีสง่าแก่มหานคร" ปัจจุบัน มศว มีการจัดการเรียนการสอน 2 วิทยาเขตหลัก ได้แก่ วิทยาเขตประสานมิตรซึ่งเป็นวิทยาเขตหลักในกรุงเทพมหานคร และวิทยาเขตทองครักษ์ในจังหวัดนครนายก โดยมีการจัดการศึกษาครอบคลุมหลากหลายสาขาวิชาผ่านคณะและวิทยาลัยต่างๆ ทั้งด้านศึกษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และศิลปกรรมศาสตร์ (Srinakharinwirot University, 2022)

เนื่องด้วย มศว ในปัจจุบัน มีวิทยาเขตหลักคือวิทยาเขตประสานมิตร ทำให้คณะและวิทยาลัยต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยส่วนมากจัดตั้งและจัดการเรียนการสอนในวิทยาเขตนี้ ทำให้อธิการบดี รศ.ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล ได้จัดตั้งแผนการพัฒนามหาวิทยาลัยขึ้นมาโดยใช้ชื่อว่า “แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี (2565-2580) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” โดยเป็นแผนการต่อเนื่องกันจากยุทธศาสตร์ 15 ปี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2553-2567) โดยมหาวิทยาลัย มีการจัดการองค์กรให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งแผนเดิมจะสิ้นสุดการใช้งานในปี พ.ศ. 2567 จึงต้องมีการปรับปรุงให้มหาวิทยาลัยเท่าทันสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดหมายหลักการตั้งกรอบเป้าหมาย แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) จึงทำให้การพัฒนาพื้นที่สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยในวิทยาเขตประสานมิตร เนื่องจากมหาวิทยาลัยควรจะเป็นจุดเริ่มต้นหลักในการพัฒนาพื้นที่ทั้งในบริบทการศึกษา วิจัย การบูรณาการ นโยบายและการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อทำให้มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรต้นแบบในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ แลพดำเนินการนำเอาเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกรอบการพัฒนามหาวิทยาลัย ในอนาคต (Pommarang, 2024) เมื่อมหาวิทยาลัยมีความต้องการที่จะนำเอาแผนยุทธศาสตร์มาปรับใช้เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยให้กลายเป็นสถานศึกษาชั้นนำที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีลักษณะทางกายภาพที่ส่งเสริมความเป็นสถานศึกษาของมหาวิทยาลัย ภายใต้กรอบแนวคิดของแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเดิมนั้นมีการพัฒนาพื้นที่ภูมิทัศน์ ไม่เป็นระบบและไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้งานของผู้มีความต้องการพิเศษหรือผู้ทุพพลภาพ เช่น การมีพื้นที่ต่างระดับเยอะมากในพื้นที่ส่วนกลางของมหาวิทยาลัย, การจัดการขยะและสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นระบบ หรือแม้แต่การก่อสร้างภายในมหาวิทยาลัยที่ไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมจนเกิดเป็นปัญหาคอนกรีตขนาดใหญ่ เป็นต้น แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี จึงได้จัดทำขึ้นมาใหม่และตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อมมากยิ่งขึ้น แนวคิดด้าน SDGs, BCG และ Universal Design จึงถูกนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนามหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาเป็นกรอบ การดำเนินการวิจัยเพื่อหาข้อค้นพบในการศึกษา และนำไปพัฒนาการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของมหาวิทยาลัย โดยมีการกำหนดข้อมูลของ SDGs ในการศึกษาแบ่งเป็น SDGs 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ, SDGs 5 ความเท่าเทียมทางเพศ, SDGs 7 พลังงานสะอาด, SDGs 10 ลดความเหลื่อมล้ำ, และ SDGs 11 เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน เพื่อให้ผู้ใช้งานพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยทุกคน มีคุณภาพการใช้ชีวิตและจิตใจที่ดีขึ้นตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของผู้ที่เข้ามาใช้งาน

โครงการฯ โดยจะกำหนดการใช้ประโยชน์จากที่ดินและอาคารต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับกิจกรรมสำหรับทุกคน รวมทั้งผู้พิการและผู้ทุพพลภาพ (Qurrotullain, 2025) บทความวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอและหาบทวิเคราะห์เพื่อนำข้อมูลข้อค้นพบ เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมกับปัจจุบันให้บุคลากรภายในองค์กรทุก ๆ คน มีความสุข สะดวกสบายและปลอดภัย รวมทั้งมีสุนทรียภาพในการใช้ชีวิตเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยทั้งหมดนี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญ ของงานสถาปัตยกรรม งานสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์ งานภูมิสถาปัตยกรรม และการจัดวางพื้นที่นันทนาการทางเชื่อมกลุ่มอาคาร การจัดวางระยะทางความเชื่อมโยง ถูกต้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้ใช้งานพื้นที่ รวมไปถึงการจัดการทางการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

2.1 การศึกษาความต้องการผู้ใช้งาน กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ฯ ผู้พิการ/ทุพพลภาพ, กลุ่มบุคลากร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณบดี ผู้อำนวยการ, กลุ่มนิสิต คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ฯ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถาม สัมภาษณ์ ผ่านการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมแบบกลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา แผนแม่บททางกายภาพและภูมิทัศน์ จากกลุ่มผู้ใช้งานภายในโครงการ

3. ขอบเขตของการวิจัย (Research Scope)

ผู้วิจัยทำการศึกษาความต้องการในการปรับปรุงพื้นที่สภาพแวดล้อมส่วนกลางของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการนำไปออกแบบพื้นที่ส่วนกลาง บทความวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อค้นหาข้อสรุปจากข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ไปสู่การออกแบบต่อไป โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาข้อมูลด้าน SDGs ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลในข้อดังต่อไปนี้เพื่อนำไปปรับใช้กับการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของมหาวิทยาลัย

1. SDGs 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ
2. SDGs 5 ความเท่าเทียมทางเพศ
3. SDGs 7 พลังงานสะอาด
4. SDGs 10 ลดความเหลื่อมล้ำ
5. SDGs 11 เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

ข้อมูลในส่วนทางด้านของ BCG เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของมหาวิทยาลัย

1. B- BioEconomy – การใช้ทรัพยากรชีวภาพ
2. C- Circular Economy – การหมุนเวียนทรัพยากร
3. G- Green Economy – การลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลส่วน Universal Design หรือการออกแบบเพื่อทุกคน เพื่อเป็นกรอบของการวิเคราะห์ใช้พื้นที่ทั้งการเก็บข้อมูลและประเมินคุณภาพของพื้นที่ในมหาวิทยาลัย รวมทั้งการออกแบบในอนาคต

1. Equitable Use - ทุกคนใช้พื้นที่ได้อย่างเท่าเทียม
2. Flexibility in Use - พื้นที่รองรับกิจกรรมหลากหลาย
3. Simple & Intuitive - ความชัดเจนในการค้นหาเส้นทางและง่ายต่อการใช้งาน

4. Perceptible Information - บ้าย/พื้นผิวสัมผัส/เสียง
5. Tolerance for Error - ทางลาดปลอดภัย, ระบบการป้องกัน
6. Low Physical Effort - ระยะเดินเหมาะสม, มีที่นั่งพัก
7. Size & Space – รองรับ wheelchair / group use

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตนี้เพื่อความชัดเจนในการพัฒนาการออกแบบภูมิทัศน์มหาวิทยาลัยและเป็นกรอบข้อมูลในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น ไปจนถึงขั้นตอนการออกแบบผังแม่บท

4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

4.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมด้านแผนการพัฒนามหาวิทยาลัย แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ในด้าน เป้าหมายการพัฒนายั่งยืน (SDGs) การพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ (BCG) และด้านการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลและความเสมอภาค (Universal Design)

4.2 การศึกษาความต้องการจากกลุ่มประชากรประชาคม มศว ด้วยการสัมภาษณ์, การใช้แบบสอบถาม และการจัดกิจกรรมกลุ่มแบบ Focus Group โดยแบ่งเป็น กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้พิการ/ทุพพลภาพ จำนวน 10 คน, กลุ่มบุคลากรอาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณบดี ผู้อำนวยการ จำนวน 30 คน และการสอบถาม กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 400 คน

4.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล การสอบถาม สัมภาษณ์และการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมแบบกลุ่ม (Focus Group)

4.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน โดยข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มถูกวิเคราะห์ด้วยวิธี การวิเคราะห์เชิงแก่นเรื่อง (Thematic Analysis) ผ่านกระบวนการถอดรหัส 3 แบบได้แก่ 1.open coding 2.axial coding 3.selective coding เพื่อสกัดประเด็นเชิงพื้นที่และความต้องการของผู้ใช้งาน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเปรียบเทียบกลุ่ม พร้อมทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย ทั้งสองส่วนถูกบูรณาการด้วยการวิเคราะห์แบบ วิธีตรวจสอบตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เพื่อพัฒนาแนวทางผังแม่บทที่สอดคล้องกับ SDGs, BCG และ Universal Design

5. ประโยชน์ของการวิจัย (Research Benefits)

5.1 เจ้าหน้าที่ บุคลากร พนักงานมหาวิทยาลัย นิสิต มศว ประธานมิตร ได้รับการปรับใช้ข้อมูลไปสู่การออกแบบในอนาคตได้

5.2 โครงการนำร่องการเสนอกรอบข้อมูลการประเมินพื้นที่มหาวิทยาลัยแก่ส่วนงานพัฒนากายภาพของมหาวิทยาลัย เพื่อประชาคม มศว ทั้งเจ้าหน้าที่ บุคลากร พนักงานมหาวิทยาลัย นิสิต มศว ประธานมิตร และผู้มีความต้องการพิเศษหรือผู้ทุพพลภาพ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ

6. ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี มศว ด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ และแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

รองอธิการบดีฝ่ายแผนและยุทธศาสตร์เพื่อสังคม ได้รับนโยบายจากอธิการบดี วางแผนรวมการกำหนดกรอบทิศทางการทำงานจากนโยบายของมหาวิทยาลัย โดยนำเสนอประชุมสภามหาวิทยาลัยเนื่องในวาระการนำเสนอวิสัยทัศน์ ก่อนรับตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัย วาระ 4 ปี พ.ศ. 2564-2567 ประกอบไปด้วยความสำคัญของมหาวิทยาลัยเพื่อตอบสนอง การพัฒนาของประเทศตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกรอบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยได้กำหนดการพัฒนาไว้ 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้นำการศึกษา การเป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาล และพันธกิจสัมพันธ์ต่อสังคม โดยมีรากฐานการวางแผนนโยบายที่สำคัญว่าให้ทุกคนมีส่วนร่วม การนำแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พ.ศ. 2565-2580) เพื่อมาปฏิบัติจริงต่อการพัฒนามหาวิทยาลัย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้จัดทำแผนปฏิบัติการ โดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการปี พ.ศ. 2565 เป็นปีแรกของแผนยุทธศาสตร์

แผนยุทธศาสตร์ทั้งสามกรอบถูกกำหนดให้มี 4 มิติ ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ผลความสำเร็จ ผลสุดท้ายและผลการสะท้อน หรือผลกระทบของแต่ละยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน ถือเป็นแผนปฏิบัติการฉบับแรก โดยในช่วงเวลาดังกล่าว ได้มีการจัดทำแผนแม่บทหลายด้าน เช่น แผนแม่บทด้านทรัพยากรบุคคล แผนแม่บทอัจฉริยะ ผังแม่บททางกายภาพเพื่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว การนำองค์กรสู่ความเป็นเลิศ เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการ จะมีการติดตามผลและประเมินผล เพื่อใช้สำหรับทบทวนเป้าหมายในแผนยุทธศาสตร์ พร้อมจัดทำแผนปฏิบัติการให้มีความครบถ้วนและความชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นแนวทางในการดำเนินผลงานในอนาคตต่อไป ทั้งนี้ยังมีการกำหนดแนวทางเพื่อความก้าวหน้าของการพัฒนาประจำปี เพื่อให้แผนทั้ง ยุทธศาสตร์ และปฏิบัติการให้มีความทันสมัย รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอันใกล้ การขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะมีการพัฒนาผ่านการกำหนดแผนและยุทธศาสตร์ที่มีคุณภาพ ด้วยยุทธศาสตร์ 3 ด้าน (Srinakharinwirot University, 2021) ดังนี้

1. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรม
2. การขับเคลื่อนให้มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงและมีธรรมาภิบาล
3. การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อสังคม

ผู้วิจัยได้นำยุทธศาสตร์ที่ 2 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรให้มีหลักธรรมาภิบาล โดยข้อที่ 5 การเป็นมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาศึกษา โดยกล่าวถึงแนวทางการบริหารและพัฒนาในสองส่วนหลัก ได้แก่ การผลักดันมหาวิทยาลัยให้มีรายชื่อติดอันดับ Green University Ranking และการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Srinakharinwirot University, 2021) โดยมีแนวทางด้านมหาวิทยาลัยสีเขียวสะอาด เพื่อให้สิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการเสริมสร้างพฤติกรรมมนุษย์ เมื่อได้รับการจัดวางและจัดการที่ดี (Santitham, 2006)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ฯ ผู้พิการ/ทุพพลภาพ จำนวน 10 คน,
2. กลุ่มบุคลากรอาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณบดี ผู้อำนวยการ จำนวน 30 คน และ
3. การสอบถาม กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ฯ และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 400 คน

ทั้งนี้มีการแบ่งจากกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. การจัดกิจกรรมกลุ่มแบบ Focus Group ประกอบด้วย กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้พิการ/ ทุพพลภาพ, กลุ่มบุคลากรอาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณบดี ผู้อำนวยการ
2. การใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย

1. กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้พิการ / ทุพพลภาพ

เป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกของการพัฒนาพื้นที่มหาวิทยาลัย เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่การใช้งานของผู้ใช้งาน กลุ่มนี้ไม่ได้รับความดูแลและมีการพัฒนาเท่าที่ควร เพื่อให้การพัฒนา มหาวิทยาลัยเป็นไปตามยุทธศาสตร์ 20 ปี ผู้วิจัยจึงได้จัด กิจกรรมกลุ่มแบบ Focus Group สำหรับสอบถาม และชี้แนะถึงความต้องการ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในการปรับปรุงต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้รับประเด็นความต้องการหลัก ดังนี้

- การพัฒนาและออกแบบพื้นที่เพื่อรองรับผู้ทุพพลภาพในมหาวิทยาลัยเพื่อตอบสนองพื้นฐาน การใช้พื้นที่ของกลุ่มผู้พิการ การพัฒนาพื้นที่มหาวิทยาลัยจึงต้อง เพิ่มความสำคัญกับการรองรับความต้องการ ของผู้พิการด้านร่างกายและการรับรู้ การติดตั้งสิ่งตัวช่วยสำหรับการอำนวยความสะดวก ตอบโจทย์ผู้พิการแต่ละประเภท เช่น ทางลาดที่มีมาตรฐานสูง ลิฟต์สำหรับผู้ใช้รถเข็น สัญลักษณ์และป้ายที่ชัดเจนสำหรับผู้พิการทางสายตา รวมถึงการออกแบบห้องเรียน ห้องสมุด และพื้นที่ที่เอื้อต่อการใช้งานแก่ทุกคน

- การออกแบบพื้นที่ต้องครอบคลุม การเข้าถึงและการใช้งานต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงการไหลเวียนของการเดินทางและการเชื่อมต่อระหว่างอาคารให้มีความสะดวกสบายและปลอดภัย การออกแบบไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก แต่ยังสร้างความรู้สึถึงถึงความเคารพ ในศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนในสังคม การมีพื้นที่ที่สามารถรองรับผู้พิการได้อย่างเหมาะสมจึงช่วยให้พวกเขาสามารถมีชีวิตที่มีคุณภาพดีขึ้น และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้โดยปราศจากข้อจำกัดหรือการเลือกปฏิบัติ

- สนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้พิการ เช่น ระบบนำทางแบบดิจิทัลแก่ผู้พิการทางสายตา หรือแอปพลิเคชัน ช่วยให้ผู้ทุพพลภาพเข้าถึงข้อมูลสำคัญได้สะดวก สิ่งเหล่านี้ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถมีบทบาทในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเปิดกว้างสำหรับผู้พิการ ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แต่ยังเป็นการสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการสร้างสังคมอย่างยั่งยืนและเสมอภาคให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยและในสังคมโดยรวม การดำเนินนโยบายและแผนการพัฒนาเชิงรุกที่เน้นการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมของผู้พิการจะเป็นก้าวสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนให้ดียิ่งขึ้น

- แผนการปรับปรุงพื้นที่ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้พิการ โดยมีการติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกหลายประเภท เช่น ลิฟต์ในอาคารเก่า การปรับปรุงทางเดินให้เหมาะสม รวมถึงการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เช่น ระบบนำทางสำหรับผู้พิการทางสายตา เพื่อให้ผู้พิการสามารถใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย แม้ว่ามหาวิทยาลัยได้ทำการปรับปรุงพื้นที่เหล่านั้นแล้ว แต่ก็ยังพบปัญหาบางประการที่ต้องได้รับการแก้ไข เช่น ทางลาดที่ไม่ได้มาตรฐานหรือมีความลาดชันเกินไป ซึ่งทำให้ผู้ใช้รถเข็นไม่สามารถเข้าออกอาคารได้สะดวก

- การขาดทางเดินเชื่อมต่อระหว่างอาคารทำให้ผู้พิการต้องเผชิญกับสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น ฝนตกหรือแดดจัด ปัญหาการขาดป้ายและสัญลักษณ์ที่ชัดเจน เช่น ป้ายอักษรเบลล์สำหรับผู้พิการทางสายตา ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงพื้นที่และบริการต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียม

- การประยุกต์ใช้แนวทางการออกแบบที่มุ่งเน้นให้พื้นที่ต่าง ๆ เป็นไปตามมาตรฐานสากลในการรองรับผู้พิการ เช่น การปฏิบัติตามกฎหมายและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ รวมถึงการปรับปรุงอาคารเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ให้มีความเหมาะสมและทันสมัย การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงการศึกษาหรือทรัพยากรต่าง ๆ ได้ง่าย

จากการดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยในด้านนี้ กลุ่มตัวอย่างไม่เพียงแต่มุ่งเน้นการให้ข้อมูลความต้องการผู้พิการ หากแต่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ในหมู่นิสิตและบุคลากร ด้านความสำคัญในการสร้างเสริมความเสมอภาคและการสร้างสภาพแวดล้อม ทุกคนสามารถเข้าถึงได้และใช้พื้นที่อย่างเท่าเทียม สิ่งนี้จะทำให้ผู้พิการได้รับการดูแล และมีการรองรับจากการออกแบบที่เหมาะสม ช่วยให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสภาพแวดล้อมไม่แบ่งแยก พร้อมกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อม ยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนทุกคน นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมพื้นที่ ให้เสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในหมู่นิสิตและผู้พิการและผู้ที่ไม่ได้พิการ สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันและความเข้าใจในความแตกต่างที่มีอยู่ในสังคม สร้างความมั่นใจแก่ผู้พิการและบุคลากรว่าสามารถเข้าถึงกิจกรรมและโอกาสต่าง ๆ ในชีวิตมหาวิทยาลัยได้โดยไม่รู้สึกว่าเป็นภาระหรืออุปสรรค

Figure 1 ตัวอย่างนิสิต อาจารย์ บุคลากร ทูพลภาพในการจัดกิจกรรม Focus Group

Source : Sangwachirapiban et al. (2026)

Figure 2 การจัดกิจกรรม Focus Group กลุ่มผู้พิการ

Source : Sangwachirapiban et al. (2026)

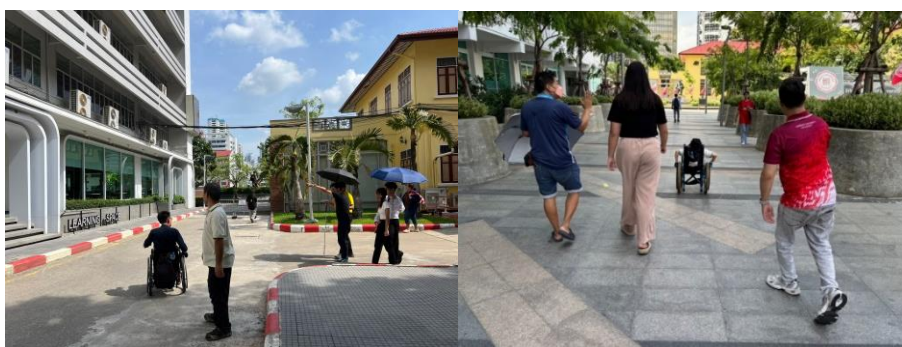

Figure 3 การพาผู้พิการสำรวจพื้นที่ในมหาวิทยาลัย

Source : Sangwachirapiban et al. (2026)

การออกแบบพื้นที่ในมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับผู้พิการ เป็นขั้นตอนสำคัญที่สร้างความเสมอภาคและสร้างสภาพแวดล้อมให้ทุกคนสามารถเข้าถึงกันกับพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียม การสร้างความตระหนักในหมู่นิสิตและบุคลากรเกี่ยวกับความสำคัญของความเสมอภาคและการสร้างสภาพแวดล้อม เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การใช้พื้นที่หรือแม้แต่เรื่องอื่น ๆ ระหว่างผู้พิการและผู้ที่ไม่ได้พิการผ่านกิจกรรมร่วมกันจะช่วยสร้างความเข้าใจ และความเป็นหนึ่งเดียวในมหาวิทยาลัย

เพื่อให้การศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้ใช้งานซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญลำดับแรกของการพัฒนาพื้นที่มหาวิทยาลัยมีความเป็นระบบและมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์เชิงแนวคิดอย่างชัดเจนก่อนการเก็บข้อมูล โดยบูรณาการกรอบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ร่วมกับแนวคิดเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน BCG และหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) เพื่อใช้เป็นฐานในการจำแนกประเด็นความต้องการเชิงพื้นที่ของผู้ใช้งาน กรอบดังกล่าวถูกพัฒนาเป็นมิติการวิเคราะห์หลัก ได้แก่ การเข้าถึงพื้นที่ คุณภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ความปลอดภัยและการใช้งานพื้นที่สาธารณะและการมีส่วนร่วมทางสังคม ตลอดจนการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนทั้งมิติความเสมอภาค คุณภาพชีวิต และความยั่งยืนของพื้นที่มหาวิทยาลัยในระยะยาว

กรอบการวิเคราะห์นี้ถูกนำไปใช้เป็นโครงสร้างกำกับการออกแบบเครื่องมือวิจัยทุกประเภท ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Guide) และแบบสอบถามเชิงปริมาณ เพื่อให้แต่ละเครื่องมือสะท้อนประเด็นวิเคราะห์เดียวกันในรูปแบบข้อมูลที่แตกต่างกัน ส่งผลให้สามารถเปรียบเทียบ ตรวจสอบความสอดคล้อง และบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการดังกล่าวช่วยเสริมความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของเครื่องมือวิจัย และสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงประเด็น (thematic analysis) และการสังเคราะห์ผลลัพธ์ให้เชื่อมโยงกลับสู่กรอบ SDGs, BCG และ Universal Design ได้อย่างเป็นระบบ (Penpim Phuangsuwan, 2024) อันนำไปสู่ข้อเสนอเชิงพื้นที่สำหรับการพัฒนาแผนแม่บทมหาวิทยาลัยที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะยาว

2. กลุ่มบุคลากรอาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณบดี ผู้อำนวยการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และกลุ่มการสอบถาม กลุ่มนิสิต อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้อง

เป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญเป็นอันดับต่อมาของการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของมหาวิทยาลัย เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่การใช้งานของผู้ใช้งานกลุ่มนี้ กำลังต้องการให้มีการพัฒนาเพื่อการใช้งานได้สะดวกยิ่งขึ้น เพื่อให้การพัฒนามหาวิทยาลัยเป็นไปตามยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมกลุ่มแบบ Focus Group สำหรับสอบถามและ ชี้แนะถึงความต้องการและการใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปประเด็นความต้องการซึ่งแบ่งเป็นมิติจากการทบทวนวรรณกรรมจากแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี มศว โดยแบ่งเป็นมิติ 4 ด้าน ดังนี้

1. มิติทางสังคม

- ระบบกล้องวงจรปิดคุณภาพสูงและมีประสิทธิภาพ ที่สามารถมีข้อมูลแบบ real time ติดตั้งกล้องวงจรปิดที่ครอบคลุมทั้งมหาวิทยาลัย

- การจัดพื้นที่พักผ่อนผ่อนคลายของบุคลากรและนิสิต มีสถานที่ออกกำลังกายหรือฟิตเนสที่ทันสมัย เพียงพอกับนิสิตและบุคลากร เพื่อตอบสนองสังคมของการเรียนรู้ทุกพื้นที่ในมหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่ห้องเรียน พื้นที่เพื่อทุกคนเพื่อสังคม เช่นสนามกีฬากลางแจ้ง เป็นต้น

- ความปลอดภัยในมหาลัย การตรวจสอบบุคคลเข้าออกภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อความปลอดภัย พื้นถนน ทางเดินเท้าไม่มีสิ่งขีดขวางหรือมีพาหนะระบายน้ำที่เสี่ยงจากการตกท่อ ไม่มีจุดที่เกิดไฟฟ้ารั่วหรือ มีสายไฟเกะกะ ความปลอดภัยของถนนและตึกที่กำลังปรับปรุง ความสว่างบนเส้นทางเดินระหว่างตึก

- ห้องน้ำสำหรับคนพิการ, ห้องน้ำสำหรับนิสิตเวลาทำกิจกรรมกินเวลา, ห้องน้ำ unisex โดยมีบางพื้นที่, ห้องเรียน smart classroom, ห้องเรียนแบบมัลติฟังก์ชัน ภายในมหาวิทยาลัยมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย จึงควรติดตั้งห้องน้ำให้สอดคล้องกับจำนวนประชากรตามเพศภาพ ห้องน้ำเพศที่ 3 เฉพาะเพศที่ 3 โดยเฉพาะ

- พื้นที่เปิดโล่งลานมีรูปร่างเรขาคณิตเชื่อมต่ออาคารต่างๆ เข้าด้วยกันให้เกิดผังที่มีเอกภาพ (Ching, 1979)

- การสร้างพื้นที่ส่วนกลางของมหาวิทยาลัยให้กลายเป็น ย่าน หรือ โหนดสำหรับพักคอย

2. มิติทางเศรษฐกิจ

- ระบบจัดซื้อจัดจ้างที่ให้ความสำคัญในการเลือกซื้อวัสดุที่คำนึงถึงความคุ้มค่าและช่วยประหยัดพลังงาน

- ศูนย์รีไซเคิลสังเคราะห์นวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

- การเปิดพื้นที่ให้นิสิตและบุคลากรในด้านเศรษฐกิจ มีการจัดอีเวนต์เปิดหลักสูตรระยะสั้น มีการออกแบบพื้นที่สำหรับการหารายได้ เช่น ให้เช่า จัดงานต่าง ๆ เปิดให้บริการ after walking house โดยมีการออกแบบที่เหมาะสม ใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสภาพแวดล้อมและประหยัดพลังงาน ขยายอาหารที่มีคุณภาพและราคาถูก เพิ่มรายได้จากการเช่าพื้นที่

- การอบรมเปิดบริษัท มี community mall ที่เปิดโอกาสให้กับผู้ประกอบการภายนอก และบุคลากร รวมถึงนิสิตเปิดพื้นที่สำหรับให้เขาดำเนินธุรกิจสำหรับนิสิตและบัณฑิตที่จบไปแล้ว ในการประกอบธุรกิจในส่วนที่เหมาะสม

- ศูนย์คลินิกทางการแพทย์ทั้งทางกายและทางจิตใจ ที่มีการรักษาทุกโรคอย่างครอบคลุมให้กับนิสิตและบุคลากร

- อยากให้มหาวิทยาลัยกระตุ้นนโยบายทางด้านพลังงานทางเลือก เช่น การใช้รถไฟฟ้าแทนรถน้ำมัน เป็นต้น รวมไปถึงการจัดตั้งที่ชาร์จไฟของรถไฟฟ้าตามนโยบาย

- การทำตลาดสิ่งแวดลอม การมีตลาดควรให้ตลาดดูแลสิ่งแวดล้อม หากไม่มีการดูแลคนเก็บค่าดำเนินการ โดยการรีไซเคิลของมหาวิทยาลัยจะเพิ่มรายได้ และเอาไปเชื่อมกับองค์กรหน่วยงานทางด้านสิ่งแวดล้อม

- จัดการขยะครบวงจร มีการแยกขยะ โดย คณะวิศวกรรมศาสตร์ สามารถผลิตเครื่องยนต์ มสว สามารถส่งออกผลผลิตให้เป็นระบบ โดยให้คณะเป็นคณบดีไซน์และออกแบบ จากนั้นนำรายได้มาพัฒนา มสว การเป็นพันธมิตรกับองค์กร ด้านอุปโภคบริโภคเพื่อได้ส่วนลดและส่งเสริมรายได้บุคลากร

3. มิติทางสิ่งแวดล้อม

- การปรับพื้นที่ทางเดินภายในมหาวิทยาลัยให้มีร่มเงาและมีลมถ่ายเทเพื่อลดอุณหภูมิภายนอก ภายในอาคาร สามารถช่วยในการลดต้นทุนในเครื่องปรับอากาศ ใช้ประโยชน์อาคารได้อย่างคุ้มค่า แต่ละอาคารควรมีการใช้รูปแบบการบูรณาการหลาย ๆ คณะในพื้นที่เดียวเพื่อลดการก่อสร้าง และสร้างความสูญเสียต่อทรัพยากรในแต่ละพื้นที่มากเกินไป พื้นที่สีเขียว บนอาคารที่สามารถพอกอากาศในพื้นที่ที่จะจัดสรรให้ลดการใช้ทรัพยากรใช้ทรัพยากรร่วมกันให้มากที่สุด

- ปรับปรุงเพิ่มพื้นที่สีเขียวต้นไม้ใหญ่ภายในมหาวิทยาลัย การเลือกพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่สถานศึกษา เช่น ต้นไม้ผลัดใบน้อย เป็นต้น ควรเพิ่มต้นไม้ใหญ่ภายในมสวเพื่อให้บุคลากร นิสิต และคนไข้ได้มาใช้พื้นที่พักผ่อน

- การเลือกวัสดุปูพื้นที่ทางเดินที่สวยงาม ไม่ถ่ายเทความร้อนสูง เพื่อให้ประชาคม มสว มีการใช้งานสะดวกตลอดทั้งวัน

- สร้างสวนในพื้นที่ที่ว่างของสวนงานต่าง ๆ ที่สามารถนั่งทำงาน หรือทำกิจกรรมเชิงวิชาการ

- การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของพื้นที่สัญจรรถยนต์ในมหาวิทยาลัยเพื่อความปลอดภัย ภายในมสว เส้นทางของถนนที่เปิดเชื่อมให้รถดับเพลิงเข้าถึงทุกอาคาร เสริมความปลอดภัยกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

- ออกแบบและเพิ่มหลังคาคลุมทางเดิน (Coverway) เพื่อเชื่อมต่อทางเดินกับอาคารและพื้นที่ส่วนกลางเชื่อมต่อกันทั้งมหาวิทยาลัย สำหรับนิสิต บุคลากร และบุคคลภายนอก รวมทั้งการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ เพื่อเก็บพลังงานไว้ใช้ส่องสว่างไฟของพื้นที่ทางเดินเชื่อมทั่วทั้งมหาวิทยาลัย มีการออกแบบป้ายเส้นทางภายในมหาวิทยาลัยที่ต่อจากทางเชื่อมอาคารหลังคาคลุม เพื่อการนำทางภายในมหาวิทยาลัย

- มีการสร้างโรงขยะระบบปิดป้องกันกลิ่น ถนนที่เข้าไปยังโรงขยะต้องรองรับรถขยะที่มีน้ำหนักมาก มีการออกแบบถังขยะที่รองรับกับประเภทขยะที่เกิดภายในมศว เพื่อการกำจัดของเสียภายในมหาวิทยาลัย

- พื้นที่โรงอาหารสำหรับนิสิต มีสถานที่ทานอาหารไม่เพียงพอ ควรสร้างอาคารให้มีพื้นที่สำหรับนิสิตเพิ่มขึ้น เพิ่มจำนวนอาคารทำอาคารให้มีหลายชั้น สวัสดิการสิ่งแวดล้อมที่โรงอาหารและเลี้ยงอาหารบุคลากร โดยให้ชุมชนเป็นผู้ทำอาหาร สนับสนุนชุมชน

4. มิติทางวัฒนธรรม

- การมีพื้นที่แสดงผลงานแสดงความสามารถ ดนตรี ละคร การออกกำลังกาย เล่นเกม เช่น Hall เล็ก ๆ เพื่อแสดงภาพวาด exhibition จัดนิทรรศการ การรวมกลุ่มทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

- ระเบียบการสร้างอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เช่น กำหนดสีอาคาร สีหลังคาตามคณะ เพื่ออัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

- จัดกิจกรรมงานประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรม สืบสานวัฒนธรรม รมรณรงค์การแต่งกายเสื้อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผ้าไทยอย่างจริงจัง ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมให้นิสิตที่มีความสามารถทางด้านวัฒนธรรมนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ โดยการหารายได้คืนให้กับนิสิต มีการจัดตลาดนัดวัฒนธรรมขายของ สินค้าที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม

จากการได้รับข้อมูลในมิติทั้ง 4 ด้าน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากการจัดสัมมนาและกิจกรรมแบบกลุ่ม และแบบสอบถามทำให้พบว่ามหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีการปรับพื้นที่ทางกายภาพอย่างเป็นระบบ สามารถใช้งานมากขึ้นและหลากหลาย ทั้งบุคลากร นิสิต ผู้ปกครอง ไปจนถึงบุคคลภายนอก ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีจำนวนคำตอบของบุคลากรและนิสิต เน้นการออกแบบเพื่อทุกคนให้ผู้ทุพพลภาพมีความเป็นอยู่ในการใช้ชีวิตภายในมหาวิทยาลัยที่ดีขึ้น ตามนโยบายของ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทีมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้กล่าวไว้ในแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี

กลุ่มบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน ได้แก่ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณบดี ผู้อำนวยการตลอดจนกลุ่มนิสิตและผู้เกี่ยวข้อง ถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มผู้ใช้งานลำดับถัดมาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของมหาวิทยาลัย เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีบทบาทโดยตรงต่อการใช้งานพื้นที่ในเชิงปฏิบัติการ การบริหารจัดการ และกิจกรรมทางวิชาการในชีวิตประจำวัน ซึ่งปัจจุบันประสบข้อจำกัดด้านความสะดวกในการใช้งานและประสิทธิภาพของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่สอดคล้องกับทิศทางยุทธศาสตร์ระยะยาวของมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ควบคู่กับการใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณ โดยกำหนดประเด็นการศึกษาให้เชื่อมโยงกับผลการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแผนยุทธศาสตร์ 20 ปีของมหาวิทยาลัย ซึ่งถูกสังเคราะห์ออกเป็นมิติการวิเคราะห์หลัก 4 ด้าน อันสะท้อนทั้งมิติการใช้งานพื้นที่ ประสิทธิภาพสภาพแวดล้อม ความเหมาะสมต่อการกิจกรรม และคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์เชิงแนวคิดอย่างชัดเจนในแต่ละมิติ และใช้กรอบดังกล่าวเป็นโครงสร้างกำกับการออกแบบเครื่องมือวิจัยทุกประเภท ทั้งแบบสัมภาษณ์ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม เพื่อให้ประเด็นคำถามมีความสอดคล้องกันและสามารถเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างวิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันได้อย่างเป็นระบบ แนวทางนี้ช่วยเพิ่มความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของเครื่องมือวิจัย สนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็นอย่างมีทิศทาง และเอื้อต่อการบูรณาการผลการศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงพื้นที่และเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาแผนแม่บทมหาวิทยาลัยได้อย่างมีหลักฐานรองรับและสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะยาว

Figure 4 การจัดกิจกรรมสัมมนาแบบกลุ่มแก้ปัญหา

Source : Sangwachirapiban et al. (2026)

Figure 5 การจัดกิจกรรมสัมมนาแบบกลุ่มแก้ปัญหา

Source : Sangwachirapiban et al. (2026)

Figure 6 การจัดกิจกรรมสัมมนาแบบกลุ่มแก้ปัญหา

Source : Sangwachirapiban et al. (2026)

7. การสรุปผลและการอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

จากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี ร่วมกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ หมุนเวียน (BCG Economy) และหลักการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) งานวิจัยได้กำหนดกรอบการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้พิการ (2) กลุ่มบุคลากร และ (3) กลุ่มนิสิตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเชิงผังแม่บททางกายภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) โดยจัดโครงสร้างการวิเคราะห์ออกเป็น 4 มิติการพัฒนา ได้แก่ มิติสังคมและความเท่าเทียม มิติเศรษฐกิจ มิติสิ่งแวดล้อม และมิติวัฒนธรรม พื้นที่เป้าหมายถูกเสนอให้ทำหน้าที่เสมือน “โหนดเมือง” หรือพื้นที่ศูนย์รวมกิจกรรม (urban node) ที่เอื้อต่อการพักคอย การพบปะ และการใช้ประโยชน์ร่วมกันของประชาคมมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้ภาพเมืองของ Lynch ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของจุดศูนย์รวมเชิงพื้นที่ต่อโครงสร้างประสบการณ์ของผู้ใช้งานเมือง (Lynch, 1960) ขณะเดียวกัน แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียว สะอาด และมีประสิทธิภาพเชิงนิเวศ สอดคล้องกับกรอบการออกแบบเมืองอย่างยั่งยืนที่เน้นโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวและคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่สถาบันการศึกษา (Lehmann, 2010)

การมุ่งเน้นการออกแบบเพื่อรองรับผู้พิการในบริบทมหาวิทยาลัยจึงถูกวางตำแหน่งเป็นมากกว่าการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ แต่เป็นกลไกเชิงสังคม วัฒนธรรมที่สร้างความเสมอภาคและคุณภาพชีวิตอย่างเป็นระบบ (Pérez, 2021) สอดคล้องกับงานวิจัยสากลด้านสภาพแวดล้อมครอบคลุมเพื่อทุกคน (Inclusive Environments) ที่ชี้ว่าการออกแบบเชิงสภาพแวดล้อมสามารถลดอุปสรรคทางสังคมและเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานทุกกลุ่ม (Imrie & Hall, 2001) มหาวิทยาลัยจึงควรทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ต้นแบบของความครอบคลุม” (Inclusive Campus) ผ่านทั้งการออกแบบเชิงกายภาพ นโยบายองค์กร และกิจกรรมเสริมสร้างการรับรู้ เช่น เวิร์กช็อป การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้มีความต้องการพิเศษหรือผู้พิการและผู้ใช้งานทั่วไป (Steinfeld & Maisel, 2012) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดสังคมยั่งยืน (Social Sustainability) ในสถาบันการศึกษาที่มองพื้นที่มหาวิทยาลัยเป็นระบบนิเวศทางสังคม (Campus as Social Ecosystem) ซึ่งการบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน จะยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยจากผู้ใช้งานพื้นที่ไปสู่การเป็นต้นแบบการพัฒนาเมืองอย่างเท่าเทียมและยั่งยืนในระดับสากล

ผู้วิจัยยังได้นำข้อมูลจากการสรุปผลเปรียบเทียบผลการวิจัยจากต่างประเทศด้าน Inclusive Campus Planning เพื่อแสดงการชี้วัดการวิจัยด้านการใช้แนวคิดต่อยอดทั้ง 3 ด้านมีความสำคัญและความเป็นสากล โดยผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศออสเตรเลีย (Yan, 2025) จากวิจัย Designing for inclusion: A comparative analysis of inclusive campus planning across Australian universities ที่ศึกษามหาวิทยาลัยทั่วประเทศออสเตรเลียในการออกแบบพื้นที่ใหม่ วิจัยจากประเทศอังกฤษ (Shuayb, 2020) จากวิจัย *Inclusive university built environments: The impact of Approved Document M for architects, designers, and engineers*. งานวิจัยที่สำรวจผลของมาตรฐานกฎหมาย Approved Document ต่ออาคารมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักร และงานวิจัยจากสหรัฐอเมริกา (Ayers Saint Gross, 2025) จากงานวิจัย New research highlights how inclusive campus design strengthens student belonging and success งานวิจัยจากอเมริกาที่รวบรวมแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับ *inclusive campus design* โดยวิเคราะห์ตัวอย่างโครงการจริง

Table 1 ตารางเปรียบเทียบงานวิจัยของผู้วิจัยและงานวิจัยจากต่างประเทศ

มิติการเปรียบเทียบ	มศว	งานวิจัยจาก Australia	งานวิจัยจาก United Kingdom	งานวิจัยจาก USA
กรอบแนวคิด	- SDGs - BCG - Universal Design	- Universal Design - Spatial Justice - Climate - responsive planning	- Inclusive Design ภายใต้กฎหมายอาคาร เน้น compliance ด้าน accessibility ก่อน แล้วขยายสู่ inclusion	- Universal Design - Human Centered Campus Planning - Sense of Belonging
จุดตั้งต้นของการ ออกแบบ	เริ่มจาก <i>กลุ่มผู้ พิการ</i> ก่อน (equity-first)	ออกแบบเพื่อทุก กลุ่มพร้อมกัน (design-for-all)	เน้น compliance ด้าน accessibility ก่อน แล้วขยายสู่ inclusion	เริ่มจาก ประสบการณ์ผู้ใช้ จริง (lived experience)
บทบาทของพื้นที่ มหาวิทยาลัย	พื้นที่เป็น “โหนด/ ย่านสังคม” เชื่อม กิจกรรมและความ เท่าเทียม	Campus เป็น social & ecological system	พื้นที่มหาวิทยาลัย พัฒนาไปตาม ข้อบังคับด้านการ เข้าถึง	Campus เป็น community ecosystem
มิติการวิเคราะห์พื้นที่	4 มิติ: สังคม / เศรษฐกิจ / สิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรม	8 มิติ เช่น accessibility, wayfinding, cultural inclusion, environmental comfort	มิติหลักคือ physical accessibility และ code compliance	วิเคราะห์ทั้ง physical, cognitive, cultural, emotional inclusion
การตีความ Universal Design	UD เชื่อม โครงสร้างพื้นฐาน และวัฒนธรรม องค์กร	UD เป็นเครื่องมือ ความยุติธรรมเชิง พื้นที่ (spatial justice)	UD อยู่ในกรอบ ข้อกำหนดกฎหมาย อาคาร	UD เน้น ประสบการณ์ใช้งาน จริงและคุณภาพ ชีวิต
ผลลัพธ์เชิงพื้นที่	- พื้นที่เข้าถึงได้ - เสริมปฏิสัมพันธ์ - คุณภาพชีวิต	ระบุระดับการบูรณา การ inclusion ของ แต่ละมหาวิทยาลัย	ชี้ว่ากฎหมายช่วย ยกระดับ accessibility แต่ inclusion ยังต้อง พัฒนา	ให้ design strategies ที่สร้าง sense of belonging และ community resilience

ที่มา: Sangwachirapiban et al. (2024)

การเปรียบเทียบระหว่างผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒกับกรณีศึกษาจากออสเตรเลีย อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา สะท้อนให้เห็นพัฒนาการของแนวคิด Inclusive Campus Planning ที่มีจุดร่วมสำคัญคือการยอมรับว่า *Universal Design* เป็นกลไกพื้นฐานในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้ อย่างไรก็ตาม แต่ละบริบทให้ “จุดตั้งต้น” ทางวิธีคิดแตกต่างกัน งานของ มศว มีลักษณะเด่นแบบ equity-driven approach โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้พิการเป็นลำดับแรก และบูรณาการกรอบ SDGs และ BCG เข้ากับการวางแผนผังแม่บท ทำให้การออกแบบไม่ได้จำกัดอยู่เพียงโครงสร้างพื้นฐานแต่เชื่อมโยงมิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมพร้อมกัน ขณะที่กรณีออสเตรเลียพัฒนากรอบ comparative inclusive framework ที่ละเอียดเชิงมิติ เช่น accessibility, wayfinding, cultural inclusion และ environmental comfort สะท้อนการมองมหาวิทยาลัยเป็นทั้งระบบนิเวศทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยจากประเทศอังกฤษชี้ให้เห็นบทบาทของ กฎหมายและมาตรฐานอาคาร ในการยกระดับ accessibility เชิงโครงสร้าง แต่ยังคงขยายไปสู่มิติ inclusion ทางสังคมมากขึ้น ส่วนงานจากสหรัฐอเมริกาเน้น human-centered และ participatory design ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ใช้งานจริง (lived experience) และการสร้าง sense of belonging ภายในชุมชนมหาวิทยาลัย ดังนั้น เมื่อพิจารณาโดยรวมงานวิจัยของ มศว จึงมีจุดยืนเชิงวิชาการที่โดดเด่นในฐานะ โมเดลการพัฒนาพื้นที่มหาวิทยาลัยแบบเน้นความเสมอภาคในบริบท Global South ซึ่งผลสานนโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ขณะที่งานตะวันตกให้ความสำคัญกับกรอบกฎหมาย (UK) หรือกระบวนการออกแบบเชิงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (USA) เป็นหลัก ความแตกต่างนี้ช่วยเสริมให้การอภิปรายเชิงวิชาการมีมิติเปรียบเทียบระดับสากลที่ชัดเจนและเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือของงานวิจัยได้อย่างมีนัยสำคัญ

8. ข้อเสนอแนะงานวิจัย (Research Suggestion)

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัย เรื่อง “ศึกษาแนวทางการพัฒนา แผนแม่บททางกายภาพและภูมิทัศน์ตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อสังคมแห่งโอกาสและความเสมอภาค กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)” โดยมุ่งเน้นในการสร้างสรรค์การออกแบบพื้นที่ส่วนกลางทางกายภาพของ มศว ประสานมิตร ซึ่งไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการออกแบบหรือปรับปรุงส่วนของอาคารใหม่แต่อย่างใด หากแต่จะมีการเสนอแนะข้อคิดเห็นในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนในอนาคต ทีมผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่ต้องการต่อยอดงานวิจัยให้ศึกษาถึงด้านการปรับใช้นโยบาย SDGs หรือการศึกษา แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี มศว ในการปรับใช้กับการปรับปรุงอาคารและสภาพแวดล้อมในระดับคณะหรืออาคารที่เฉพาะเจาะจง จึงจะทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์แบบในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของ มศว ประสานมิตร อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพสูงสุด

9. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มศว ที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัย ชื่นนี้ให้สามารถสร้างคุณประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร รวมทั้งขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อปรับปรุงพัฒนามหาวิทยาลัยให้แก่ประชาคม มศว ให้ดียิ่งขึ้น

10. เอกสารการอ้างอิง (References)

- Ayers Saint Gross (2025). *New research highlights how inclusive campus design strengthens student belonging and success* (presented at SCUP Annual Conference).
- Ching, F. D. K. (1979). *Architecture: Form, Space and Order*. Van Nostrand Reinhold Company, Inc.
- Francisco Macià Pérez, J. V. B. M., José Vicente Berna Martínez. (2021). *Modelling and Implementing Smart Universities: An IT Conceptual Framework. Sustainability*.
- Imrie, R., & Hall, P. (2001). *Inclusive design: Designing and developing accessible environments*.
- Lehmann, S. (2010). *The Principles of Green Urbanism : Transforming the City for Sustainability*. Earthscan Publishing.
- Lynch, K. (1959). *The Image of the City*. The MIT Press.
- Phuangsuwan, Penpim and Siripipatthanakul, Supaprawat and Hadi, Syamsul and Suttipong, Ruksit and Wattanakul, Phantiga, A Review of Sustainable Development Guidelines for Green Universities in Thailand (December 9, 2023). *Advance Knowledge for Executives*, 2(4), No. 31, 1-11, October - December 2023, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4658993> [in Thai]
- Pommarang, S., & Kenaphoom, S. (2024). *The role of universities in driving sustainable development goals*. *Procedia of Multidisciplinary Research* [in Thai]
- Qurrotullain, A., Ridwan, P. G., & Effendi, Z. R. (2025). Realizing an inclusive campus: A systematic review of support, readiness, and challenges in providing services for students with disabilities. *Indonesian Journal of Adult and Community Education*, 7(1), 1-13. Retrieved from <https://ejournal.upi.edu/index.php/IJACE/article/view/85811>
- Santitham, K. (2006). *Planning and Management toward Green and Clean University: Thammasat University, Rangsit Campus*. Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University. [in Thai]
- Shuayb, I. (2020). *Inclusive university built environments: The impact of Approved Document M for architects, designers, and engineers*. Springer.
- Srinakharinwirot University Archives. (2019). *From the Higher Teaching School to Srinakharinwirot University*. <https://ica.swu.ac.th/service/archive> [in Thai]
- Srinakharinwirot University. (2021). *20-Year Strategic Plan of Srinakharinwirot University (2022–2041)*. Srinakharinwirot University. [in Thai]
- Srinakharinwirot University. (2022). *History of Srinakharinwirot University*. Retrieved from <https://www.swu.ac.th/history.php> [in Thai]
- Steinfeld, E., & Maisel, J. (2012). *Universal design: Creating inclusive environments*
- Yan, S., Wai, C. Y., Zhang, J., Geng, S., Wei, J., Chau, H.-W., & Jamei, E. (2025). *Designing for inclusion: A comparative analysis of inclusive campus planning across Australian universities*. *Architecture*, 5(3), 43